

edino ženino pismo možu, ohranjeno tridelno pismo Angele in prijateljice Marije dekanu Novaku (1932) in pismo prijateljici Mirki (1934). Korespondenco ter besedila o njej in njenem času zgovorno dopolnjujejo dokumentarne fotografije iz družinskih arhivov, vnuka David Bresciani in Franček - Francesco Bertolini sta prispevala tudi spominska zapisa o svojem dedu.

Iztok Hlich

Zora Neale Hurston: *Barakun: Zgodba zadnjega »črnega tovara«.* Ljubljana: Založba /*cf., 2023, 192 str.

Barakun je srce parajoča pripoved enega zadnjih ameriških sužnjev Cudja Lewisa (1841–1935), ki jo je leta 1927 zapisala folkloristka in antropologinja Zora Neale Hurston (1891–1960) in za katero bi si želeli, da se nikoli ne bi zgodila. Cudjo Lewis je bil suženj z zadnje suženjske ladje Clotilde, večje tovarne jadrnice, imenovane tudi »sužnjarka«, ki je leta 1860 ilegalno pripeljala sužnje iz Afrike v Alabamo, čeprav je bil prevoz sužnjev že od leta 1808 prepovedan. Zori Neale Hurston je opisal življenje afriških otrok, preden so jih ugrabili v Beninu, uničili vas, jih odgnali v suženjstvo, kjer so najprej zaprti ob obali čakali, da jih z ladjami pošljejo v Ameriko, kjer so živeli segregirani v Africatownu.

Antropologinja, tudi sama afroameričanka, je knjigo o Cudju Lewisu, ki je bila osnovana na neštetih urah pogovorov z njim, končala leta 1931, vendar zanjo vse do konca življenja ni našla založnika. Založbe so namreč vztrajale, da omili narečje svojega pripovedovalca, da bi bilo delo lažje berljivo, a tega Hurston ni dovolila, saj je menila, da je afroameriška govorica bogat prispevek k angleškemu jeziku. Knjiga je tako prvič izšla šele leta 2018 (*Baracoon: The Story of the Last »Black Cargo«*). Pripoved Cudja Lewisa v slovenskem prevodu je podobna ljubljanski govorici.

Beseda barakun je španskega izvora, izhaja iz besede *barraca*, v pomenu »koča«. Barakun pomeni zgradbo blizu morja, v katero so zapirali Afričane pred prodajo in izvozom v Evropo in Ameriko. Afričani, ki so jih zadrževali v teh kočah, so bili ugrabljeni, zajeti v lokalnih vojnah ali vpadih. Mnogi so tam umrli, saj so bili v izredno slabem zdravstvenem stanju, ker so bili izpostavljeni evropskim nalezljivim smrtnim boleznim ali pa zaradi stiske, ker so mesece dolgo čakali na prihod ladje. Ladje sužnjarkarke so gradili v času preganjanja trgovine s sužnji, da so lahko s spretnimi manevri ušle pomorskimi patroljam. Lastnik ladje Clotilda je leta 1860 v Zahodni Afriki nezakonito kupil 125 Afričanov, ki so bili zaprti v barakunih. Po petinštiridesetih dneh na Atlantiku je pristal na otoku Twelve Mile blizu reke Mobile, izkrcal Afričane in zažgal Clotildo pri Big Bay Canotu (Alabama), da bi prikril svoje piratstvo. Ameriška ustava je namreč vse vpletene v illegalen uvoz Afričanov v Ameriko leta 1820 razglasila za pirate, kogar so ujeli pri piratstvu, so obesili.

Pripoved se začne z opisom intervjujske situacije, v kateri je Zora Neil Hurston sedela s Cudjom Lewisom in jedla lubenico, ki jo je prinesla s sabo, da bi izvedela grozljivo zgodbo enega zadnjih sužnjev, ki jo je lahko še povedal. Na ta način se začnejo tudi nekatera druga poglavja. Zgodbo o tem, kako so črnici prišli v Ameriko, kako so z njimi

ravnali črni in beli, kako so se drugi, tudi zaslužnjeni črnici, posmehovali Afroameričanom, s čimer so jim še bolj otežili življenje, kako so belci ravnali s sužnji, jih bičali, pohabili, posiljevali, ubijali, goljufali, pustili živeti v nevarni negotovosti, če se jim je tako zahotelo.

Barakun opisuje tudi grozodejstva, ki so si jih afriška ljudstva prizadejala med sabo, dolgo pred tem, ko so vključeni Afričani, travmatizirani, bolni, zbegani, sestradani kot »črni tovor« z ladjami prispeli na peklenski Zahod. Izpričana sosledja o lovu afriških poglavarjev za Afričani iz sosednjih plemen in njihovih osvajalskih vojnah, da bi lahko za trgovce s sužnji zajeli moške, ženske in otroke, so enako odvratna kot pričevanja o popredmetenju črncev, o njihovi podreditvi, izkoriščanju za delo, poniževanju in slabem ravnanju ter navsezadnje dokončni spremembi identitete ljudi in njihovih medosebnih odnosov, ki jih je prineslo čezatlantsko trgovanje. Ocenjuje se, da so med letoma 1801 in 1866 za zlato, orožje in drugo evropsko in ameriško blago zamenjali 3.873.600 Afričanov.

319

Cudjo Lewis, s pravim imenom Kossola, je preživel zajetje dahomejskih vojščakov, barakune v Whydahu (Ouidahu) in pot čez Atlantik – tako imenovani »sredni prehod«, bil je zaslužnjen, pet let in pol ujet v Plateau-Magazine Pointu v Alabami, od leta 1860 pa vse dokler mu vojaki zvezne vojske niso povedali, da je svoboden. Kossola je do konca življenja ostal v Africatownu. Tam je preživel državljansko vojno, preстал vladavino Jima Crowa – lika iz črnske folklore, ki je ustvaril podobo črncev kot lenih, smešnih in ničvrednih podljudi, ki je postal sinonim za sistem rasne segregacije in po katerem so se imenovali rasistični zakoni iz leta 1896; preživel prvo svetovno vojno, veliko gospodarsko krizo, se poročil in delal kot cerkvenik.

Zora Neil Hurston je Kossolo obiskovala v obdobju treh mesecev. Prinašala je breskve iz Georgije, šunke iz Virginije, lubenice in insekticid. Ti darovi so bili valuta, ki je krepila njuno prijateljstvo, pa tudi sredstvo, ki je spodbudilo Kossolo k obujanju spominov. Tudi drugi so se pogovarjali z njim, pisali članke, v katerih so se osredotočili nanj ali na skupnost preživelih iz Africatowna, a samo Zora Neil Hurston je opravila dolge pogovore, ki so obrodili izčrpno pripoved v knjižnem obsegu. Kossolova motivacija za pripovedovanje je bila upanje, da bo njegova zgodba prišla do njegovega ljudstva, ki ga je pogrešal, saj je bila ločitev, ki jo je doživel, zanj vir nenehne bolečine. »Jokal sem,« je stavek, ki ga večkrat izreče Kossola ob pripovedi. A ta stavek niti približno ne odraža vse neizrekljive bolečine ob spominu na preživeto, ki ga je travmatiziralo za vse življenje.

Poleg pripovedi o črnih sužnjih in njihovih usodah se *Barakun* bere tudi kot pripoved iz prve roke, kako poteka terensko delo. Zora Neil Hurston namreč opisuje svoj pristop, kot že povedano, z darovi, s skupnim uživanjem v sadju, ki je bilo kot uvertura v pripovedovanje, s podvprašanji, s svojimi strahovi, ali bo sogovornik še hotel sodelovati, če bo dregala v boleče teme, s pogajanjem, v katero smer bo šla komunikacija, z vztrajnostjo, tudi če je bila čemerno odslovljena, in potrpežljivostjo, kadar Kossola ni govoril in je šel raje obdelovat vrt ali popravljat ograjo. Hurston pa ni bila samo v vlogi spraševalke, ampak je dejansko skrbela tudi za Kossolovo blagostanje in se zavzela zanj, npr. ko ni dobil nekega izplačila. Vsekakor je v ospredju prvoosebna pripoved, interpretacija je prisotna samo ob prehodih med poglavji. Zora Neil Hurston si nameni vlogo tihe poslušalke, glavnina pripovednega prostora pa je Kossolova izpoved.